

Verrekenen van effecten

Versie 1.1
Vastgesteld in JAN! overleg van 6 mei 2010

Inhoudsopgave

Verrekenen van effecten	1
Inhoudsopgave.....	3
1. Inleiding.....	4
Introductie.....	4
Leeswijzer.....	4
2. Definities van de juridische begrippen natuurinclusief ontwerp, mitigerende maatregel, saldering, cumulatie en compenserende maatregel.....	5
Mitigerende maatregel.....	5
Saldering	6
Cumulatie	7
Compenserende maatregel.....	7
3. Definities van categorieën maatregelen in het natuurbeheer.....	9
Beheermaatregel.....	9
Herstelmaatregel	9
Omvormingsmaatregel	10
Natuurontwikkeling	10
4. Schematische voorbeelden en uitleg	11
4.1 Natuurinclusief ontwerp.....	12
4.2 Mitigatie	14
4.3 Saldering	16
4.4 Cumulatie	18
4.5 Compensatie	20
5. Bijlage: Jurisprudentieoverzicht mitigatie.....	22

1. Inleiding

Introductie

Dit stuk is ontstaan als resultaat van de input van een aantal leden van de juridische adviesgroep Natura 2000 (JAN!). Aan de hand van verschillende discussies over een ingediende vraag werd duidelijk dat er bij verschillende organen verschillende definities bestaan voor de maatregelen die ingezet worden voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen en voor het voorkómen of verminderen van negatieve effecten. De bedoeling is om met dit stuk duidelijkheid te geven over de definities van maatregelen en de mogelijkheden om deze maatregelen op verschillende manieren voor het verrekenen van effecten in te zetten. Daarbij is gepoogd om een brug te slaan tussen de begrippen die in de juridische sfeer gebruikelijk zijn en de begrippen die in de praktijk van het natuurbeheer gebruikelijk zijn.

Er is gebruik gemaakt van jurisprudentie en toelichtende teksten afkomstig van de Europese Commissie, het Ministerie van LNV en het Steunpunt Natura 2000.

Voor de toepassing is het noodzakelijk om gebruik te maken van de Leidraad Bepaling Significantie (Steunpunt Natura 2000, 2009).

De tekst is vastgesteld in het JAN!-overleg van 6 mei 2010.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden definities gegeven van de juridische begrippen natuurinclusief ontwerp, mitigerende maatregel, saldering, cumulatie en compenserende maatregel, zoals die in de huidige praktijk gebruikt worden in met name regelgeving, vergunningverlening en jurisprudentie.

In hoofdstuk 3 worden definities gegeven van categorieën maatregelen die gebruikelijk zijn in het natuurbeheer en die in de praktijk vorm geven aan wat met de juridische begrippen wordt beoogd; deze begrippen worden momenteel vooral gebruikt in beheerplannen.

Deze termen worden in de praktijk niet altijd eenduidig gebruikt; in deze tekst wordt in feite een voorstel gedaan voor een meer gestandaardiseerd gebruik. In hoofdstuk 4 worden de juridische begrippen verder toegelicht in schema's met processtappen; in de bijbehorende tekstuele uitleg wordt de interpretatie en volgorde van de verschillende stappen aangegeven, waarbij ook een relatie wordt gelegd met de begrippen uit hoofdstuk 3.

In dit hoofdstuk wordt duidelijk hoe de begrippen uit hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 in samenhang met elkaar moeten worden gebruikt. Zo wordt concreet vorm gegeven aan de intentie van deze handreiking: een brug slaan tussen de begrippen die een juridische betekenis hebben en de begrippen die in de praktijk van het natuurbeheer gebruikelijk zijn. Het is de verwachting dat daardoor bijvoorbeeld de vergunningverlening een eenduidiger doorwerking krijgt naar het praktische natuurbeheer. En dat bijvoorbeeld in beheerplannen Natura 2000 de juiste juridische termen worden gebruikt.

In de Bijlage wordt ten aanzien van mitigatie een overzicht gegeven van jurisprudentie.

2. Definities van de juridische begrippen natuurinclusief ontwerp, mitigerende maatregel, saldering, cumulatie en compenserende maatregel

Natuurinclusief ontwerp¹

Een natuurinclusief ontwerp is een plan of een project waarin door initiatiefnemers natuurdoelstellingen en doelstellingen op het gebied van socio-economische ontwikkeling zijn geïntegreerd. In het natuurinclusief ontwerp zijn de volgende onderdelen onlosmakelijk met elkaar verbonden:

- elementen die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van het gebied,
- maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstelling te bereiken voor soorten en habitats voor welke het gebied is aangewezen.

Een natuurinclusief ontwerp kan worden vergund indien er geen significante gevolgen zullen zijn. Dat moet blijken uit een voortoets, waaruit op voorhand blijkt (op grond van objectieve gegevens) dat significante gevolgen als gevolg van het plan of project (afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten) kunnen worden uitgesloten².

Bij goedkeuring van een natuurinclusief ontwerp is een noodzakelijke voorwaarde dat alle onderdelen worden uitgevoerd als voorzien en dat zodra dit niet langer gegarandeerd is, ieder onderdeel alsnog apart getoetst dient te worden. Daarnaast dient er door middel van toezicht gecontroleerd te worden dat alle onderdelen in de juiste volgorde worden uitgevoerd. Aan de hand van de reguliere monitoring in het kader van het beheerplan kan controle plaatsvinden op de effecten van het project.

Na goedkeuring hoeven de onderdelen dus niet meer beoordeeld te worden in een latere fase, mits deze onderdelen voldoende in detail werden getoetst in het kader van het plan of project en ze ook daadwerkelijk en precies zoals getoetst worden gerealiseerd.

Indien daarentegen binnen deze werkwijze significante gevolgen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten is een passende beoordeling noodzakelijk waaruit de zekerheid dient te worden verkregen dat het plan geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied; dit is het geval wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn. Maatregelen ter voorkoming van significante gevolgen vallen in deze situatie onder mitigerende maatregelen of een verbijzondering daarvan: saldering; zie daarvoor later in dit hoofdstuk.

Mitigerende maatregel

Een mitigerende maatregel is een maatregel die door het bevoegd gezag wordt opgelegd om significante verstorende of verslechterende effecten van een plan of project te verminderen of te voorkomen, dan wel om er voor te zorgen dat mogelijke significante gevolgen kunnen worden uitgesloten.

Nadat binnen het kader van een passende beoordeling de negatieve effecten van een project nader beschreven zijn, kunnen mitigerende maatregelen in de passende beoordeling worden opgenomen.³ Het bevoegd gezag dient de mitigerende maatregelen als voorwaarde in de voorschriften van de vergunning op te nemen, nadat een vergunning is aangevraagd en vaststaat dat het project geen significante gevolgen heeft.

Om te bepalen of een maatregel in juridische zin mitigerend is, moet nagegaan worden wat de situatie is waarin de maatregel door de aanvrager wordt toegepast en door het bevoegde gezag wordt opgelegd. Er

¹ Ontleend aan de brief van de Europese Commissie van 8 april 2009 inzake Markermeer en IJmeer (betreft een niet-juridisch verbindend standpunt).

² HvJEG, Kokkelvisserijarrest, 7 september 2004 in zaak C-127/02 (AB 2004, 365), ABRvS, Polderwijk, Zeewolde, Bestemmingsplan Kustzone Polderwijk, 29 april 2009, 200800948/1.

³ ABRvS, Bestemmingsplan "De Zuiderklip", 200604924/1, 7 mei 2007.

dient een onderscheid in vier situaties te worden gemaakt, waarbij alleen in situatie 2 en 3 sprake is van een mitigerende maatregel in juridische zin:

1. De situatie voorafgaand aan vergunningverlening, waarin blijkt dat er *geen vergunning nodig* is: er treedt geen verslechtering of significante verstoring op (mitigatie is dus ook niet nodig).
2. De situatie waarin blijkt dat er enkel op basis van een *verslechteringstoets* een vergunning nodig is: dit kan alleen indien het niet gaat om mogelijk significante verslechtering. In het kader van de gekoppelde belangenafweging (art. 19e Nbw) bestaat de mogelijkheid om maatregelen voor te schrijven die de effecten verminderen of voorkómen, bijvoorbeeld om voldoende gebruiksruimte ten behoeve van andere (voorgenomen) projecten te behouden.
3. De situatie waarin blijkt dat er een vergunning nodig is op basis van een *passende beoordeling*: de effecten van het project zijn nader onderzocht en hieruit is gebleken dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de natuurlijke kenmerken van het gebied⁴ óf dat er maatregelen nodig zijn om er voor zorg te dragen dat deze schadelijke gevolgen uitblijven.
4. De situatie waarin blijkt dat er een vergunning nodig is op basis van een passende beoordeling en na met goed gevolg doorlopen van de *ADC-toets*: de effecten van het project zijn nader onderzocht en ondanks mitigerende maatregelen (uit situatie 3) is sprake van mogelijke schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van het gebied (zie noot 4). Dit leidt dan tot maatregelen die compenserend zijn.

In de uitvoering bestaan er dus allerhande maatregelen om effecten te verminderen of te voorkomen. Een mitigerende maatregel is echter juridisch gezien qua inhoud en uitvoering niet vormvrij maar nadrukkelijk bepaald door de effecten die verwacht worden en vastgelegd via de voorschriften van een vergunning.

Saldering

Saldering is een vorm van mitigatie. Van oorsprong wordt bij mitigatie gedacht aan het verzachten van effecten door bijvoorbeeld het op een minder schadelijke manier uitvoeren van een plan of project. Bij saldering gaat het echter om het voorkómen van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen door middel van het nemen van een maatregel die zodanig positief uitwerkt op de betreffende natuurwaarde(n) dat het significante negatieve effect van het plan of het project per saldo niet zal optreden.

Saldering kan plaatsvinden als uit een voortoets blijkt dat significante gevolgen van een plan of project niet kunnen worden uitgesloten. In het kader van de passende beoordeling worden maatregelen bedacht die de veerkracht van het habitatype of van de soort verhogen ('veerkracht-verhogende maatregelen'). Deze maatregelen kunnen variëren van het intrekken van een milieuvergunning tot het treffen van actieve herstelmaatregelen t.b.v. het habitatype of de soort waarvoor de significante gevolgen spelen en die deze mogelijke significante gevolgen voorkómen. Het betreft in ieder geval positieve ontwikkelingen die niet reeds autonoom (zullen) plaatsvinden.

Toestemming voor het project kan worden verleend op voorwaarde dat deze veerkracht-verhogende maatregelen zijn uitgevoerd alvorens de negatieve effecten van het project zich voordoen.

Het verschil met een natuurinclusief ontwerp is dat deze (positieve) maatregel alleen procedureel een onlosmakelijk onderdeel is van het plan of het project, maar geen integraal onderdeel van het project zelf uitmaakt.

⁴ Er is geen sprake van schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van het gebied wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn (HvJEG C-127/02, 7 september 2004). Dat is hetzelfde als wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen *significant negatieve effecten* zullen zijn op de *instandhoudingsdoelstellingen* (zie de in de Inleiding genoemde Leidraad Bepaling Significantie).

Cumulatie

Het begrip cumulatie wordt van oorsprong gebruikt voor het bepalen van significant negatieve effecten: "meerdere effecten waarvan de omvang – afzonderlijk genomen – bescheiden is, kunnen gezamenlijk een significant effect opleveren." (Handreiking 'Beheer van Natura 2000-gebieden' van de Europese Commissie, 2000). Het meewegen van positieve effecten van andere projecten en plannen wordt hier dus niet genoemd, maar ook niet expliciet uitgesloten.

Uit een recente uitspraak van de Raad van State⁵ kan worden afgeleid dat bij de cumulatieve beoordeling van effecten zowel de positieve effecten van maatregelen voortvloeiend uit het beheerplan, als de negatieve effecten van bestaand gebruik / verwachte autonome ontwikkelingen meegenomen mogen worden. Deze maatregelen zijn concreet voorgesteld, maar nog niet uitgevoerd ten tijde van de vaststelling van het plan.

Dat leidt tot de conclusie dat het mogelijk is om positieve en negatieve effecten van plannen en projecten, die in principe los staan van elkaar, 'bij elkaar op te tellen'. Dat deze plannen en projecten los staan van elkaar, vormt het verschil met salderen (paragraaf 4.3). Een ander verschil is dat positieve effecten alleen mogen worden meegerekend in zoverre ze een verbetering hebben opgeleverd of met juridische geborgde zekerheid zullen opleveren die uitstijgt boven de instandhoudingsdoelstelling. Dit staat ook vermeld in het Stappenplan Cumulatietoets (Steunpunt Natura 2000, 28 januari 2009, maar nog niet vastgesteld door Regiegroep Natura 2000).

Cumulatie van projecten met positieve effecten kan worden toegepast bij zowel de voortoets als de passende beoordeling.⁶

Compenserende maatregel

De compenserende maatregelen maken geen onderdeel uit van een potentieel schade veroorzakend project, - met inbegrip van daarmee verbonden mitigerende maatregelen (die kennelijk ontoereikend zijn) -, maar zijn procedureel wel onlosmakelijk verbonden. Compenserende maatregelen komen pas in beeld als er voor het desbetreffende project geen alternatieven beschikbaar zijn en het project een dwingende reden van groot openbaar belang dient (de zogenoemde ADC-toets).

De Handreiking 'Beheer van Natura 2000-gebieden' van de Europese Commissie (2000) omschrijft compensatie als volgt: "*Compenserende maatregelen zijn plan- of projectspecifieke maatregelen die worden genomen naast de normale uitvoeringsmaatregelen voor de natuurbehoudsrichtlijnen. Zij zijn bedoeld om de negatieve gevolgen van een project te neutraliseren en een exacte compensatie te bieden voor de negatieve effecten op de betrokken habitats of soorten. Compenserende maatregelen zijn een 'laatste redmiddel'. Zij worden alleen toegepast wanneer de andere voorzorgsmaatregelen waarin de richtlijn voorziet, ondoeltreffend blijken en wanneer het besluit werd genomen om een project of plan dat ongunstige gevolgen heeft voor een Natura 2000- gebied in voorkomend geval toch uit te voeren.*"

"Maatregelen die vereist zijn voor de 'normale' tenuitvoerlegging van de habitatrichtlijn en de vogelrichtlijn gelden niet als compensatie voor een tot schade leidend project. De uitvoering van een beheersplan of het voorstellen of aanwijzen als nieuwe SBZ-H van een gebied dat reeds op de lijst van gebieden van communautair belang was geplaatst, zijn 'normale' maatregelen voor een lidstaat. Compenserende

⁵ Uitspraak ABRvS, beheerplan Voordelta, 16 december 2009, 200806343/1/R2: " Niet is gebleken dat het bestaand gebruik in de Voordelta, na uitvoering van de maatregelen in het beheerplan, significant negatieve effecten zal hebben op de voor de aalscholver vastgestelde behoudsdoelstelling."

⁶ HvJEG 7 september 2004, C-127/02 (AB 2004, 365): "een plan kan zonder passende beoordeling worden vastgesteld, wanneer op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het plan afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen heeft voor het betrokken gebied."

maatregelen zijn altijd extra maatregelen, boven en behalve de correcte tenuitvoerlegging van de richtlijn als zodanig.

Compenserende maatregelen dienen te worden overwogen nadat de negatieve gevolgen van een plan of project voor de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied precies zijn omschreven. Het van tevoren voorstellen van compenserende maatregelen ontslaat de lidstaat in geen geval van de verplichting om eerst de diverse procedurestappen van artikel 6 te doorlopen, en met name alternatieven te bestuderen en een afweging te maken van het belang van het plan of project in verhouding tot de natuurwaarde van het gebied.” Dit laatste betekent dus ook dat er sprake moet zijn van een dwingende reden van groot openbaar belang.

Compensatie is dus steeds sluitstuk van een planvormingtraject, waarbij de veronderstelling is dat overeenkomstig de doelstellingen van de richtlijnen eerder al is getracht de schade aan de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden zoveel als mogelijk te voorkomen door mitigerende maatregelen.⁷

Het resultaat dat d.m.v. de compenserende maatregelen wordt beoogd, moet bereikt zijn op het tijdstip waarop de significante gevolgen zich voordoen, tenzij kan worden aangetoond dat deze gelijktijdigheid niet noodzakelijk is om de bijdrage van het betrokken gebied aan Natura 2000 veilig te stellen (art. 19h, lid 4, Nbw).

⁷ Zie ook HvJEG, C-239/04 EC versus Portugal r.o.3.5 AG: "aan de instandhouding van het bestaande natuurlijke erfgoed dient namelijk de voorkeur gegeven te worden boven compenserende maatregelen, omdat het succes daarvan zelden met zekerheid kan worden voorspeld."

3. Definities van categorieën maatregelen in het natuurbeheer

In de praktijk van het natuurbeheer zijn meerdere termen in gebruik die te maken hebben met het instandhouden, verbeteren of ontwikkelen van natuurwaarden. In dit hoofdstuk worden de praktische maatregelen (dat wat 'in het veld' gebeurt) geordend op basis van uitgangssituatie en doel. Het consequent hanteren van deze termen kan behulpzaam zijn bij het opstellen van Natura 2000-beheerplannen. De termen komen terug in het volgende hoofdstuk.

Om de vier begrippen van deze tekst te kunnen plaatsen, moeten de volgende vragen ten aanzien van de uitgangssituatie en het natuurdoel worden beantwoord:

1. worden natuurwaarden nagestreefd terwijl er al natuurwaarden aanwezig zijn?
Zo nee: zie 'Natuurontwikkeling'.
Zo ja: ga naar 2.
2. Blijft de aanwezige natuurwaarde het doel?
Zo nee (het doel betreft een andere natuurwaarde): zie 'Omvormingsmaatregel'.
Zo ja: ga naar 3.
3. Is de aanwezige natuurwaarde zodanig afgenomen (in kwaliteit en/of oppervlak) dat herstel noodzakelijk is?
Zo nee: zie 'Beheermaatregel'.
Zo ja: zie 'Herstelmaatregel'.

Beheermaatregel

Een beheermaatregel is een reguliere maatregel die de beheerder van een gebied neemt om een bepaalde natuurwaarde⁸, die een voldoende oppervlakte en kwaliteit heeft, in stand te houden.

Toelichting:

- Tot de reguliere beheermaatregelen behoren o.a. beweiding (en andere vormen van regulering van begrazing), maaien, plaggen, uitbaggeren, kappen, maar ook bewust niets-doen (met rust laten). Dit betekent overigens niet dat zo'n maatregel per definitie regulier is - dat is hij alleen als hij past bij de te behouden waarde én bij de lokale omstandigheid.⁹
- Door de commissie-Verheijen is in 2009 vastgesteld welke maatregelen, met welke frequentie/intensiteit, redelijkerwijs tot de reguliere beheermaatregelen kunnen worden gerekend. Daartoe werden ook maatregelen gerekend die verslechtering (als gevolg van externe factoren, zoals verdroging en vermesting) moeten voorkómen. De huidige reguliere maatregelen zijn tegenwoordig dus in de meeste gebieden (vanwege de niet-optimale milieumomstandigheden) intensiever dan eigen is aan het habitatype of het leefgebied.
- Een reguliere beheermaatregel kán leiden tot toename van oppervlakte of verbetering van kwaliteit, maar dat maakt zo'n maatregel niet tot een herstelmaatregel (zie volgende definitie).

Herstelmaatregel

Een herstelmaatregel is een maatregel die de beheerder van een gebied neemt om de afname van oppervlakte en/of kwaliteit van een natuurwaarde zoveel mogelijk om te buigen in een toename.

⁸ Bij Natura 2000 gaat het om een habitatype of een leefgebied van een VR- of HR-soort.

⁹ Voorbeelden: plaggen van de heide is regulier als het eens per 20-40 jaar wordt uitgevoerd (en niet frequenter), jaarlijks maaien is regulier in hooilanden maar niet in duingraslanden, kappen is regulier in hakhoutbos maar niet in natuurlijke bosgemeenschappen, waterpeilbeheer is regulier voor binnendijkse zilte graslanden maar niet voor buitendijkse zilte graslanden etc..

Toelichting:

- Een herstelmaatregel kan het karakter hebben van a) het wegwerken van achterstallig onderhoud (te weinig of niet uitgevoerde beheermaatregelen) en b) het uitvoeren van effectgerichte maatregelen (bedoeld om de effecten van verzuring, vermessing en verdroging in het gebied zelf te verminderen).
- Concreet kan het gaan om a) dezelfde maatregelen als (reguliere) beheermaatregelen, maar dan intensiever/frequenter dan normaal of in situaties waarin anders geen actief beheer noodzakelijk is, of b) andersoortige maatregelen (zoals bekalken van verzuurde bodems, inlaat van gebufferd water in een verzuurd ven, maar ook ingrijpendere maatregelen als inrichting¹⁰ t.b.v. herstel van de waterhuishouding etc.).

Omvormingsmaatregel

Een omvormingsmaatregel is een maatregel die de beheerder van een gebied neemt om een bestaande natuurwaarde te vervangen door een andere.

Toelichting:

Concreet kan het gaan om de maatregelen die bij herstelmaatregelen zijn genoemd (inclusief bewust nietsdoen, waardoor vegetatiesuccessie zal plaatsvinden).

Natuurontwikkeling

Natuurontwikkeling is een maatregel die de inrichter of de beheerder van een gebied neemt om op een in cultuur gebrachte plek de condities te scheppen voor een gewenste natuurwaarde.

Toelichting:

- Concreet kan het gaan om inrichting¹¹ (bijvoorbeeld aanbrengen van (natuurlijker) reliëf, een gewenste waterhuishouding, afgraven van grond), maar ook om tijdelijk intensief maai- of begrazingsbeheer (zie herstelmaatregel) totdat het gebied schraal is geworden en overgegaan kan worden op (reguliere) beheermaatregelen.
- Ten onrechte wordt bijvoorbeeld de aanleg van een eilandje in een meer 'natuurontwikkeling' genoemd; omdat het meer al een natuurwaarde heeft, gaat het ter plekke om omvorming.

Tot slot: normaal gesproken zal in geen van de vier gevallen méér worden gedaan dan noodzakelijk (al was het maar vanwege beperkte budgetten). In het geval van Natura 2000-doelstellingen kán er echter gekozen worden voor het '**verhogen van de ecologische veerkracht**' door meer te bereiken dan strikt noodzakelijk voor het halen van de instandhoudingsdoelstelling (uit het aanwijzingsbesluit, uitgewerkt in het beheerplan). Volgens de 'Leidraad Bepaling significantie' kan dit 'meer' afgeroomd worden voordat er sprake is van een significant gevolg.

¹⁰ Inrichting is (vergeleken met een beheermaatregel) een relatief ingrijpende en in principe eenmalige ingreep (het betreft bijvoorbeeld ontgronden, hermeanderen van beken, plaatsen van stuwen, dempen van sloten); deze term wordt ook bij natuurontwikkeling gebruikt.

¹¹ Zie vorige voetnoot.

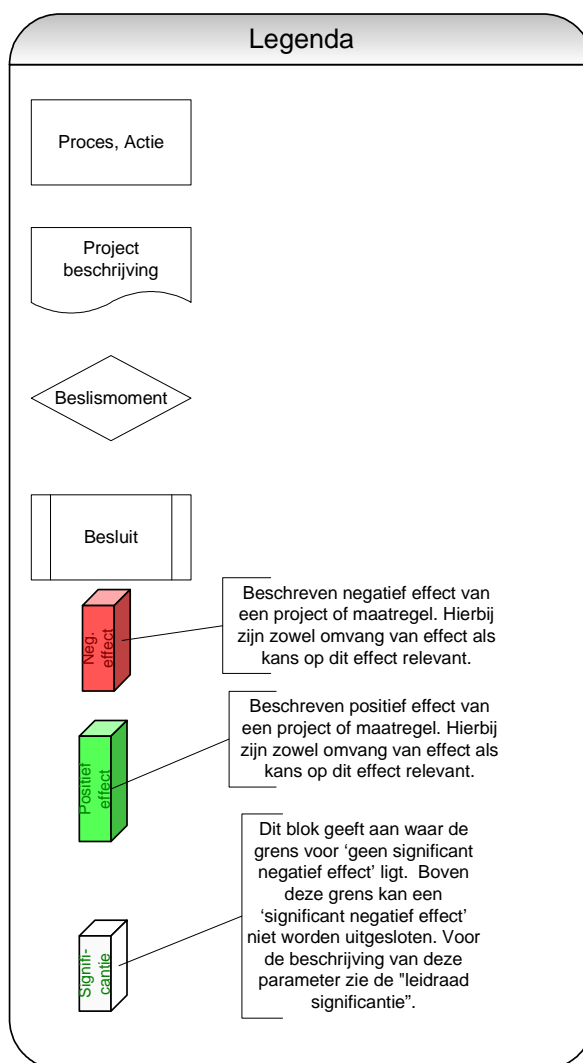
4. Schematische voorbeelden en uitleg

In dit hoofdstuk wordt de informatie uit de hoofdstukken 1 en 2 geïntegreerd gepresenteerd in de vorm van stappenschema's en een bijbehorende uitleg. In die uitleg worden de termen uit hoofdstuk 3 met een * gemarkeerd.

In de oriëntatiefase neemt de initiatiefnemer contact op met het bevoegde gezag en beschrijft zijn plan of project. Het bevoegde gezag beoordeelt of, op basis van de aangeleverde gegevens van het plan of project, op voorhand kan worden uitgesloten dat het plan of project negatieve gevolgen kan hebben voor soorten en habitats van Natura 2000 gebieden.

Is die zekerheid niet op voorhand aanwezig dan zijn er afhankelijk van het project (of plan) en de kenmerken van het Natura 2000 gebied een aantal keuzes die gemaakt kunnen worden die bepalen welke situatie van de vier, in hoofdstuk 2 beschreven situaties, zich gaat voordoen. Steeds wordt een of meer vervolgfases na de oriëntatiefase ingegaan met de wetenschap dat verrekenen van effecten nodig is.

Voor het begrijpen van de schema's is de volgende legenda belangrijk:

4.1 Natuurinclusief ontwerp

De werkwijze bij 'Natuurinclusief ontwerp' is als volgt.

De initiatiefnemer beschrijft zijn project en neemt contact op met het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag bekijkt of het project op basis van de gegevens van het project mogelijk significante gevolgen zou kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Als dat zo is, moet er namelijk een passende beoordeling worden gemaakt.

In dit geval zijn, bij de oorspronkelijke opzet van het project, mogelijke significante gevolgen niet uit te sluiten. Bijvoorbeeld doordat de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een vogelsoort significant afneemt.

Het bevoegd gezag treedt in overleg met de initiatiefnemer en doet de suggestie om nog geen vergunning aan te vragen, maar zijn project aan te passen. Concreet is de suggestie om het plan uit te breiden met een onderdeel waarin natuurwaarden worden verbeterd of uitgebreid (toevoegen "groene component").

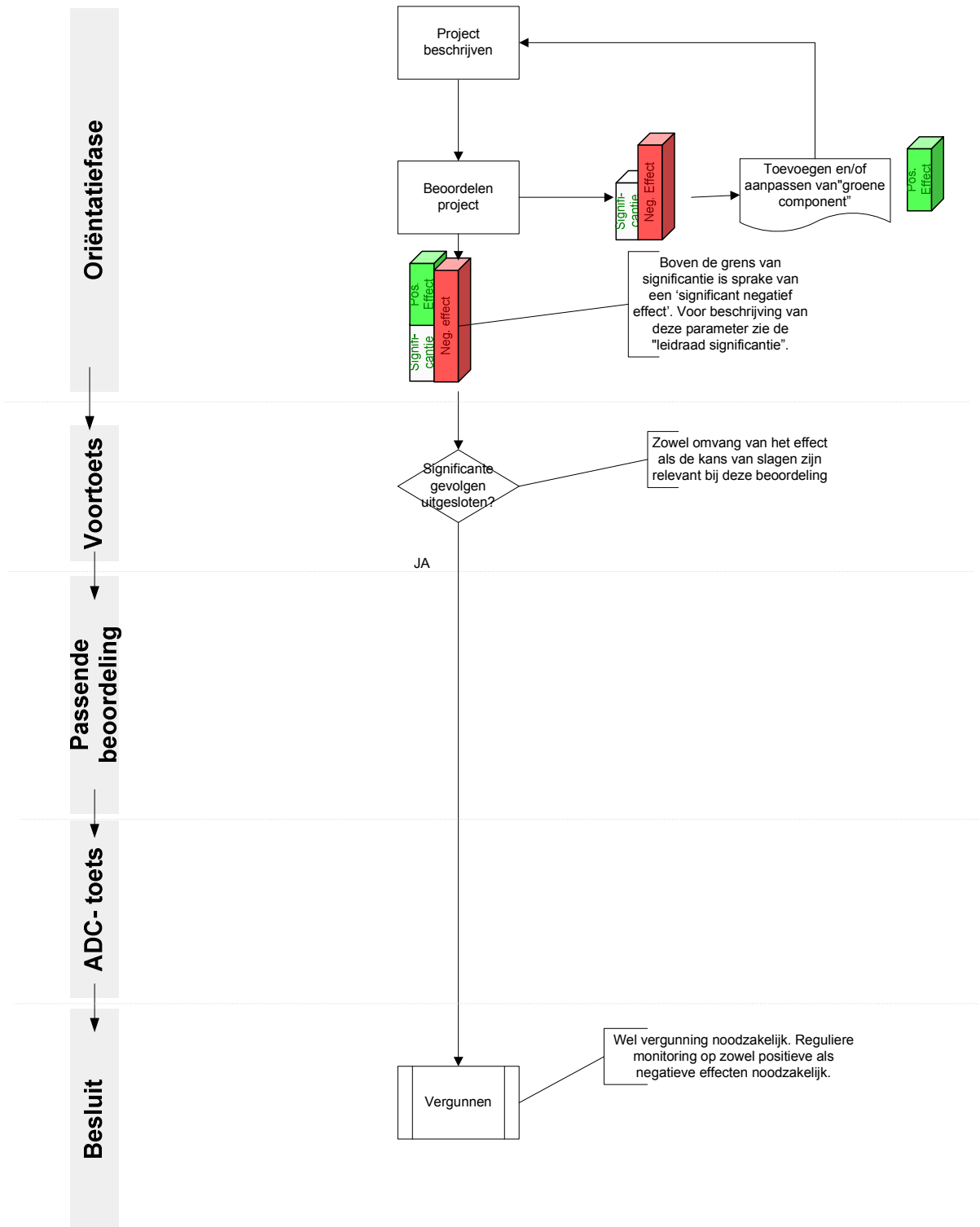
De initiatiefnemer maakt nu een tweede versie van dit plan. Hij let goed op dat het positieve effect ten minste even groot is als het significant negatieve effect van het oorspronkelijke plan. Daarvoor is het o.a. noodzakelijk dat het gaat om dezelfde waarde (habitatype, soort) en hetzelfde aspect (kwaliteit, oppervlakte). Omdat het om verbetering of uitbreiding van natuurwaarden gaat, zijn beheermaatregelen* niet relevant. Wel kan gedacht worden aan herstelmaatregelen* (in gebiedsdelen waar afgenomen natuurwaarden aanwezig zijn) en/of natuurontwikkeling* (in gebiedsdelen waar geen natuurwaarden zijn). Eventueel kan gedacht worden aan een omvormingsmaatregel*, waarbij een bestaande natuurwaarde wordt vervangen door de beoogde natuurwaarde. Dat heeft echter als nadeel dat de bestaande natuurwaarde waarschijnlijk elders in het gebied moet worden ontwikkeld (dat hangt af van andere beschermende voorschriften, voortvloeiend uit met name instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000, Flora en Faunawet en/of het 'nee, tenzij-regime' voor de Ecologische hoofdstructuur).

De tweede versie noemt de initiatiefnemer een 'natuurinclusief ontwerp'. Dit wordt beoordeeld op mogelijke significante gevolgen door het bevoegd gezag. Omdat het een geval is van minnen en plussen, vraagt het bevoegd gezag om een voortoets. Daarin wordt duidelijk gemaakt dat het positief effect inderdaad ten minste even groot is als het negatieve effect én dat het zeker is dat het positieve effect daadwerkelijk en op tijd zal plaatsvinden.

Het bevoegd gezag gaat akkoord met de voortoets: significante gevolgen zijn uitgesloten.

De vergunning voor het complete (natuurinclusieve) project wordt verleend onder voorwaarden. Namelijk: dat alle onderdelen en in de juiste volgorde worden uitgevoerd, waarbij het cruciaal is dat het 'natuuronderdeel' tot de vereiste natuurwaarde heeft geleid voordat het schadelijke effect van het andere projectonderdeel is opgetreden (netto geen verlies in de tijd). Reguliere monitoring in het kader van het beheerplan maakt het mogelijk om de effecten te kunnen evalueren.

Natuur Inclusief Ontwerp

4.2 Mitigatie

In dit geval blijkt uit de voortoets dat significante gevolgen niet op voorhand zijn uit te sluiten¹². Bijvoorbeeld doordat de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een vogelsoort mogelijk significant afneemt. Een passende beoordeling is noodzakelijk.

De initiatiefnemer wil graag een vergunning voor zijn project, dus is het belangrijk om na te gaan of het project zodanig aangepast (gemitigeerd) kan worden, dat er van significant negatieve effecten geen sprake meer zal zijn. Om dat goed in beeld te brengen, is het noodzakelijk om de effecten nader te onderzoeken. Want dan wordt ook duidelijk welke effecten precies gemitigeerd zouden moeten worden en in welke mate (etc.).

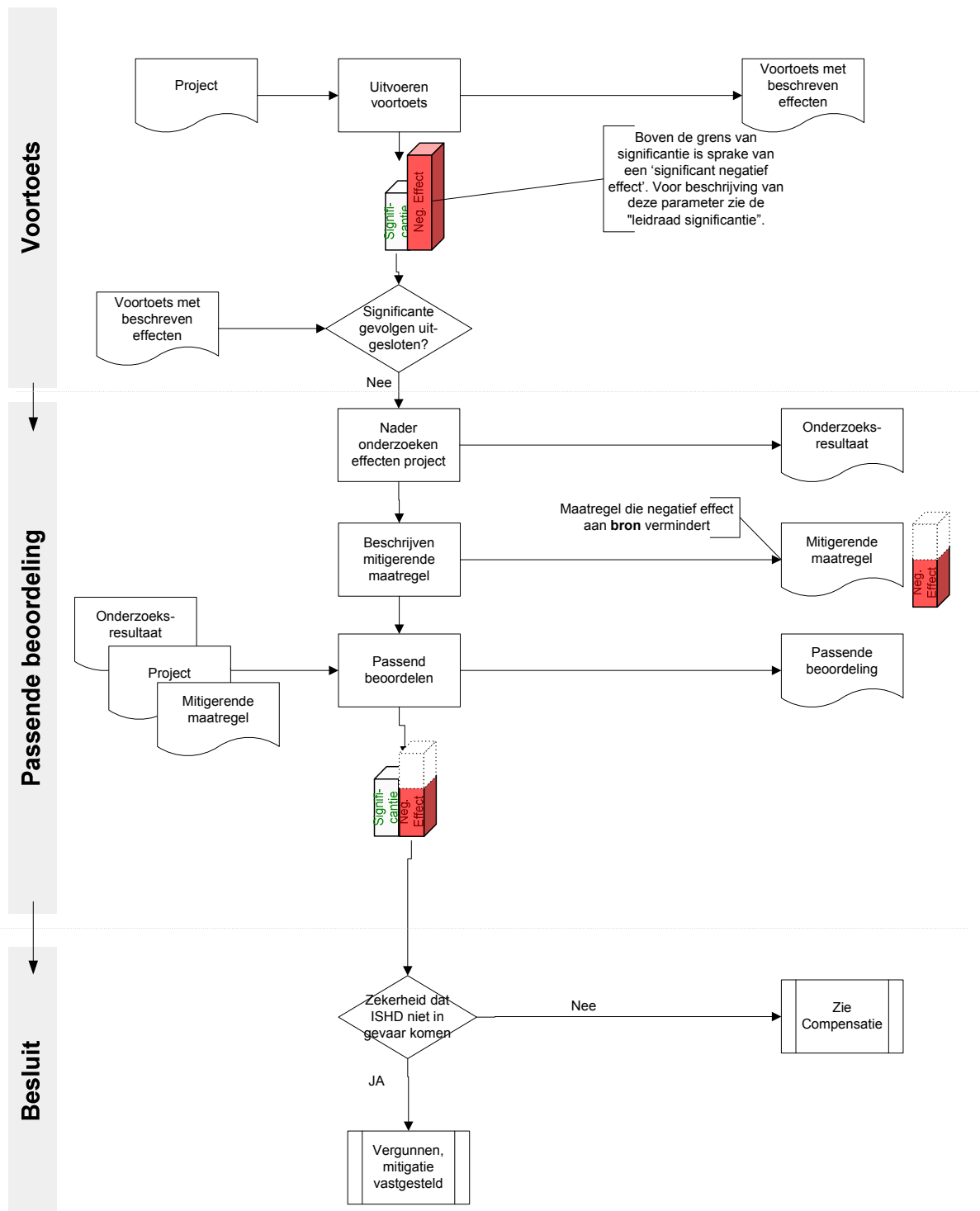
Uit het onderzoek zou bijvoorbeeld kunnen blijken dat de geplande grondwateronttrekking zal leiden tot verdroging van een blauwgrasland vanwege het feit dat de locatie zodanig dichtbij dat blauwgrasland ligt dat de voorjaarsgrondwaterstand te laag zal worden voor duurzaam behoud van de habitatkwaliteit. Uit de modelstudie blijkt dus tevens dat het probleem met name in het voorjaar speelt. Indien de onttrekking vooral in een ander deel van het jaar zou plaatsvinden, zou er wel een effect zijn op de hydrologische situatie ter plekke van het blauwgrasland, maar dat effect zou niet meer significant zijn.

De initiatiefnemer laat nu een passende beoordeling maken van het project, waarbij als mitigerende maatregel wordt voorgesteld om alleen grondwater te onttrekken op momenten dat het niet zal leiden tot een zodanige verdroging van het blauwgrasland dat de kwaliteit significant zou afnemen.

De vergunningverlener gaat na of uit de passende beoordeling blijkt dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn. Mocht er echter wél twijfel bestaan, dan moet de ADC-toets worden doorlopen (zie 4.4). Indien de passende beoordeling overtuigend is, wordt de vergunning verleend. De mitigerende maatregel wordt nauwkeurig omschreven en als voorschrift in de vergunning opgenomen.

¹² Het schema en het voorbeeld betreffen alleen de situatie dat een passende beoordeling nodig is (situatie 3 in paragraaf 'Mitigerende maatregel' in hoofdstuk 2; uit die paragraaf blijkt dat ook situatie 2 kan voorkomen: mitigatie bij een niet-significante verslechtering).

Mitigatie

4.3 Saldering

In dit geval blijkt uit de voortoets dat significante gevolgen niet op voorhand zijn uit te sluiten. Bijvoorbeeld doordat de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een vogelsoort mogelijk significant afneemt. Een passende beoordeling is noodzakelijk.

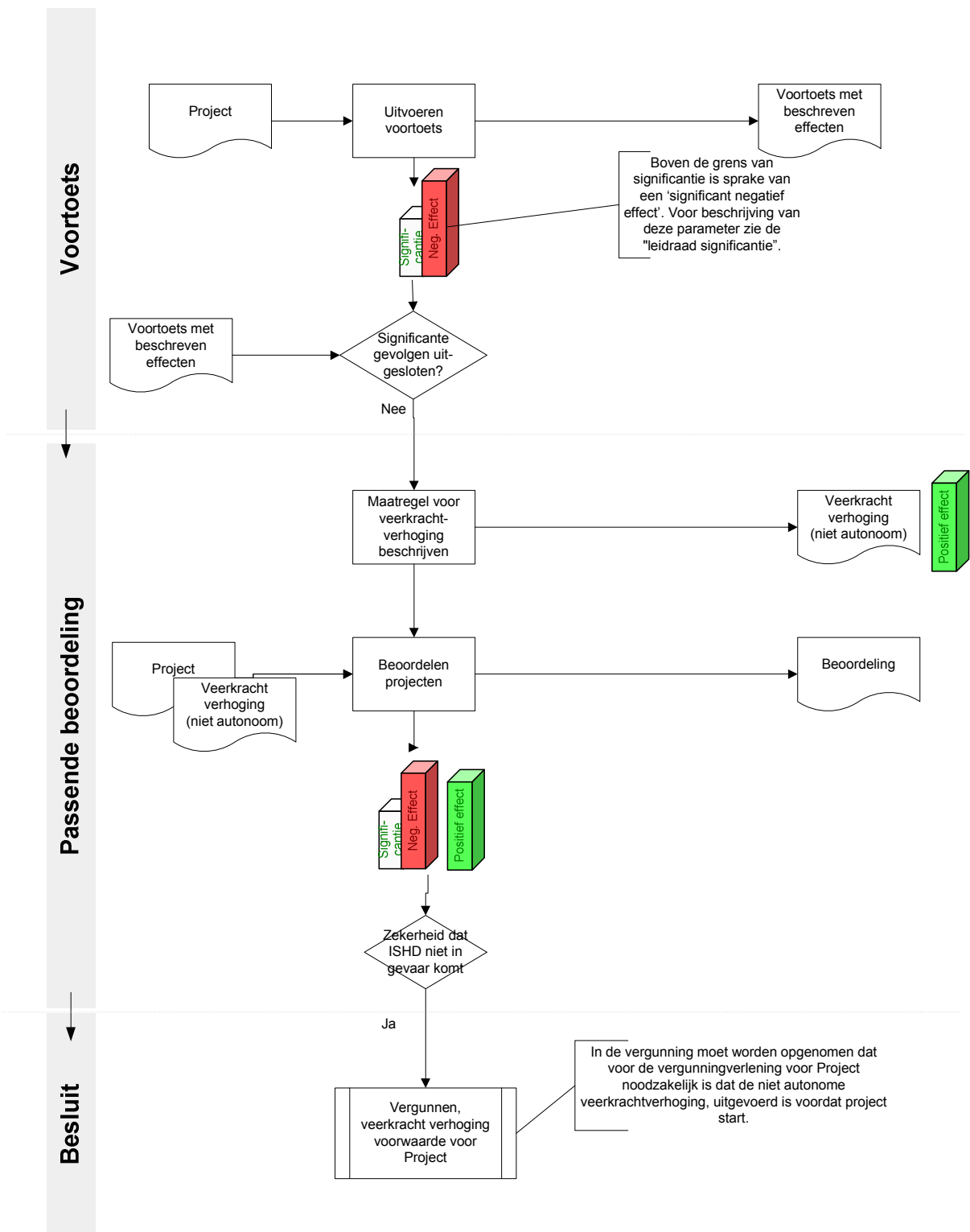
De initiatiefnemer wil graag een vergunning voor zijn project, dus is het belangrijk om na te gaan of het project zodanig aangepast kan worden, dat er van significant negatieve effecten geen sprake meer zal zijn. Om dat goed in beeld te brengen, is het noodzakelijk om de effecten nader te onderzoeken. Want dan wordt ook duidelijk welke effecten precies gemitigeerd zouden moeten worden en in welke mate (etc.). Uit het onderzoek zou bijvoorbeeld kunnen blijken dat de geplande grondwateronttrekking zal leiden tot verdroging van een blauwgrasland vanwege het feit dat de locatie zodanig dichtbij dat blauwgrasland ligt dat de voorjaarsgrondwaterstand te laag zal worden voor duurzaam behoud van de habitatkwaliteit. Uit de modelstudie blijkt dus tevens dat het probleem met name in het voorjaar speelt. Anders dan in het voorbeeld van 4.2 (mitigatie) blijkt het echter niet mogelijk te zijn om de onttrekking vooral in een ander deel van het jaar te laten plaatsvinden. Mitigeren 'aan de bron' is dus niet mogelijk.

Het bevoegd gezag denkt echter mee met de initiatiefnemer en wijst erop dat mogelijkerwijs enkele eigenaren van landbouwpercelen, die tegen het blauwgrasland aanliggen, te interesseren zijn om hun sloten te dempen (tegen een vergoeding voor daardoor gederfde inkomsten). Daardoor zal de grondwaterstand in het voorjaar duidelijk worden verhoogd. Een andere mogelijkheid is dat met de beheerder van het blauwgrasland wordt afgesproken dat de toplaag van het blauwgrasland wordt afgeplagd, zodat in het voorjaar het grondwater tóch tot in het maaiveld komt. De kwaliteit is (voorafgaand aan de aanmelding van het gebied) namelijk al wat afgenomen en zo'n herstelmaatregel* is dan niet ongebruikelijk. Andere salderingsmaatregelen binnen het Natura 2000-gebied zouden kunnen zijn: het laten ontstaan van blauwgrasland door het kappen van bos op een locatie waar vrij recent nog blauwgrasland was (omvormingsmaatregel*) of het afgraven van een onlangs verworven weiland waar al eerder een blauwgrasland voorkwam (natuurontwikkeling*). Nadeel daarvan is echter dat met de grondwateronttrekking eerst gewacht moet worden tot op de andere locatie blauwgrasland aanwezig is, zodat de oppervlakte van voldoende goede kwaliteit blauwgrasland in het gebied in de loop van de tijd per saldo niet afneemt. De eerste twee mogelijkheden leiden veel sneller tot een goed resultaat.

De initiatiefnemer laat vervolgens een passende beoordeling maken van het project, waarbij ook de 'veerkracht-verhogende maatregel*' wordt meegenomen. In de passende beoordeling wordt geconcludeerd dat, mits de maatregel juist wordt uitgevoerd en het effect tegelijkertijd met de geplande grondwateronttrekking optreedt, er per saldo geen sprake zal zijn van een significant effect: de instandhoudingsdoelstelling 'behoud oppervlak en kwaliteit blauwgrasland' komt niet in gevaar. Het bevoegd gezag gaat akkoord met de passende beoordeling: er bestaat wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel dat er geen schadelijke gevolgen zijn. De ADC-toets hoeft niet te worden doorlopen.

De vergunning voor het project wordt verleend onder voorwaarden dat de maatregel op correcte wijze wordt uitgevoerd alvorens het project kan worden uitgevoerd. In het genoemde voorbeeld betekent dit inhoudelijk gezien dat de veerkracht verhogende maatregel* zodanig wordt uitgevoerd dat de verbetering in de tijd en in omvang minimaal gelijke tred houdt met de verslechterende invloed van de nieuwe grondwateronttrekking. Juridisch gezien impliceert het dat de maatregel uit hoofde van ook andere regelgeving uitvoerbaar moet kunnen zijn. De initiatiefnemer moet ervoor zorg dragen dat hij over de eventuele andere benodigde toestemmingen beschikt (bijvoorbeeld bestemmingsplan aanpassing of vergunningen). Daarnaast sluit de initiatiefnemer een overeenkomst met degene die de veerkrachtverhogende maatregel* gaat nemen, zodat hij er privaatrechtelijk van verzekerd is dat hij die maatregel conform de vergunningvoorwaarde kan nemen.

Saldering

4.4 Cumulatie

In dit geval blijkt uit de voortoets dat significante gevolgen niet op voorhand zijn uit te sluiten. Bijvoorbeeld doordat de kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een vogelsoort mogelijk significant afneemt. Een passende beoordeling is noodzakelijk.

De initiatiefnemer wil graag een vergunning voor zijn project, dus is het belangrijk om na te gaan of het project zodanig aangepast kan worden, dat er van significant negatieve effecten geen sprake meer zal zijn. Om dat goed in beeld te brengen, is het noodzakelijk om de effecten nader te onderzoeken. Want dan wordt ook duidelijk welke effecten precies gemitigeerd zouden moeten worden en in welke mate (etc.). Uit het onderzoek zou bijvoorbeeld kunnen blijken dat de geplande grondwateronttrekking zal leiden tot verdroging van een blauwgrasland vanwege het feit dat de locatie zodanig dichtbij dat blauwgrasland ligt dat de voorjaarsgrondwaterstand te laag zal worden voor duurzaam behoud van de habitatkwaliteit. Uit de modelstudie blijkt dus tevens dat het probleem met name in het voorjaar speelt. Anders dan in het voorbeeld van 4.2 (mitigatie) blijkt het echter niet mogelijk te zijn om de onttrekking vooral in een ander deel van het jaar te laten plaatsvinden. Mitigeren 'aan de bron' is dus niet mogelijk.

Het bevoegd gezag denkt echter mee met de initiatiefnemer en wijst erop dat via het vastgestelde beheerplan juridisch is geborgd dat enkele eigenaren van landbouwpercelen, die tegen het blauwgrasland aanliggen, hun sloten zullen dempen (tegen een vergoeding voor daardoor gederfde inkomsten). Daardoor zal de grondwaterstand in het voorjaar duidelijk worden verhoogd. En daardoor zal de kwaliteit van het habitatype zelfs hoger worden dan strikt noodzakelijk voor de instandhoudingsdoelstelling.¹³

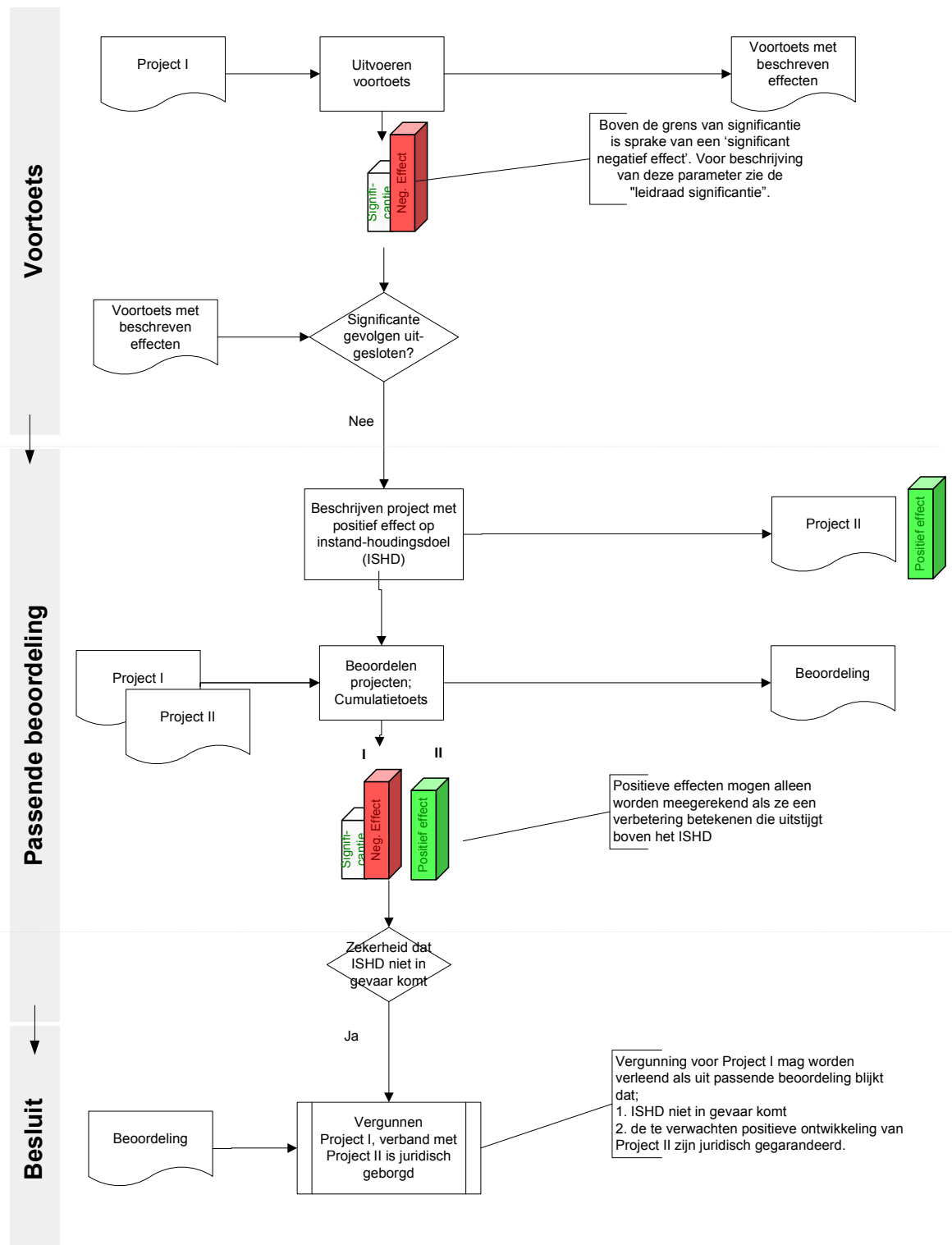
De initiatiefnemer laat vervolgens een passende beoordeling maken van het project, waarbij ook de effecten worden meegenomen van het in het beheerplan opgenomen slootdempingsproject, voorzover die effecten uitstijgen boven wat nodig is voor de instandhoudingsdoelstelling. In de passende beoordeling wordt geconcludeerd dat, mits het slootdempingsproject juist wordt uitgevoerd en het effect tegelijkertijd met de geplande grondwateronttrekking optreedt, het gecumuleerde effect niet significant is. De instandhoudingsdoelstelling 'behoud oppervlak en kwaliteit blauwgrasland' komt niet in gevaar omdat het extra positieve effect wordt gecumuleerd met het negatieve effect van de grondwateronttrekking en er netto geen negatief effect zal optreden die de instandhoudingsdoelstelling in gevaar zal brengen.

Het bevoegd gezag gaat akkoord met de passende beoordeling: er bestaat wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel dat er geen schadelijke gevolgen zijn. De ADC-toets hoeft niet te worden doorlopen.

De vergunning voor het project wordt verleend onder voorwaarden dat de initiatiefnemer pas gebruik mag maken van de vergunning nadat het slootdempingsproject conform de wijze waarop bepaald in het beheerplan is uitgevoerd. In het genoemde voorbeeld betekent dit inhoudelijk gezien dat de slootdemping als vernattingsmaatregel zodanig wordt uitgevoerd dat de verbetering in de tijd en in omvang minimaal gelijke tred houdt met de verslechterende invloed van de nieuwe grondwateronttrekking. Juridisch gezien impliceert het dat het slootdempingsproject uit hoofde van ook andere regelgeving uitvoerbaar moet kunnen zijn.

¹³ Korthedshalve wordt voor andere mogelijkheden verwezen naar paragraaf 4.3.

Cumulatie

4.5 Compensatie

De werkwijze bij 'Compensatie' is als volgt.

De initiatiefnemer uit het voorbeeld van 4.2 heeft van het bevoegd gezag te horen gekregen dat er toch twijfels blijven over de voorgenomen mitigatie (namelijk: het aanpassen van de grondwateronttrekking, zoals in het voorbeeld genoemd). Er moet rekening gehouden worden met het significant in kwaliteit afnemen van het blauwgrasland in het aangrenzende Natura 2000-gebied.

De ADC-toets moet worden doorlopen. Een mogelijk alternatief (A) zou kunnen zijn dat de nieuwe grondwateronttrekking elders zou plaatsvinden. Als dat het geval is, wordt de vergunningaanvraag afgewezen. Als echter bijvoorbeeld blijkt dat er een grote behoefte is aan grondwater in de betreffende regio en er geen andere locaties beschikbaar zijn, dan is het vervolgens de vraag of er dwingende redenen van groot openbaar belang (D) zijn om de vergunning te verlenen. Het bevoegd gezag kan besluiten dat daar in dit geval inderdaad sprake van is.

Als sluitstuk wordt besloten tot compensatie (C). De mogelijkheden daarvoor in het Natura 2000-gebied worden nagegaan. Het blijkt dat er binnen het Natura 2000-gebied geen mogelijkheden voor compensatie zijn, maar wel direkt aangrenzend aan dat gebied. Onder voorwaarden kan ook gecompenseerd worden buiten het betreffende Natura 2000-gebied¹⁴, dus daar wordt in dit geval gebruik van gemaakt. Op een locatie waar vrij recent nog blauwgrasland was blijkt bos opgeslagen te zijn en dat zou gekapt kunnen worden (omvormingsmaatregel*). Ook is onlangs een weiland verworven waar al eerder een blauwgrasland voorkwam en dat zou afgegraven kunnen worden (natuurontwikkeling*).¹⁵ De verwachting is dat het eerste eerder resultaat zal hebben dan het tweede én dat het resultaat met een grotere mate van zekerheid bereikt zal worden. Voor de eerste mogelijkheid wordt dus gekozen.

De compenserende maatregel en eventuele - ontoereikende - mitigerende maatregelen worden nauwkeurig omschreven en als voorschrift in de vergunning opgenomen. De initiatiefnemer is als vergunningverkrijger er te allen tijde verantwoordelijk voor dat de compenserende maatregel zodanig zal worden uitgevoerd dat de ontwikkeling van het 'nieuwe' blauwgrasland in de tijd en in omvang minimaal gelijke tred houdt met de verslechterende invloed van de nieuwe grondwateronttrekking. Daartoe kan de initiatiefnemer bijvoorbeeld een overeenkomst sluiten met een uitvoerder die compenserende maatregel gaat nemen, zodat hij ervan verzekerd is dat die maatregel genomen gaat worden conform de vergunningvoorwaarde.

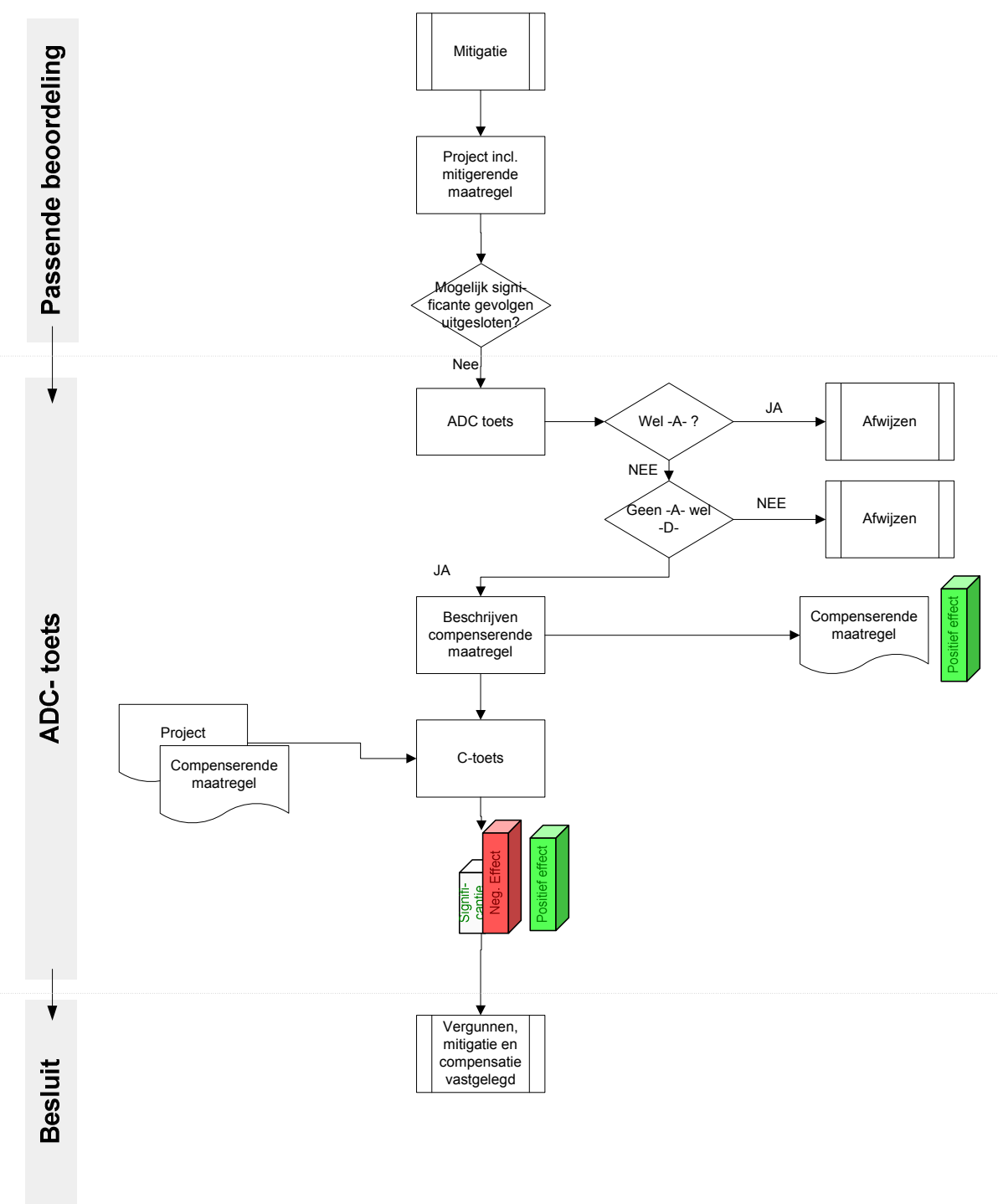
Omdat de compensatie niet binnen het Natura 2000-gebied plaatsvindt, wordt de compensatielocatie alsnog binnen de begrenzing gebracht door wijziging van het aanwijzingsbesluit¹⁶.

¹⁴ Zie paragraaf 5.4 van de handreiking 'Beheer van Natura 2000-gebieden' (EC, 2000).

¹⁵ Zie ook paragraaf 4.3, waar dezelfde soort maatregelen worden genoemd.

¹⁶ In de genoemde handreiking staat hierover: "Compenserende maatregelen kunnen de vorm aannemen van het creëren van nieuwe geschikte leefgebieden (grenzend aan de bestaande SBZ-H/V of in een ander gebied) die in Natura 2000 worden geïntegreerd". Dat integreren vergt een aanpassing van het aanwijzingsbesluit.

Compensatie

5. Bijlage: Jurisprudentieoverzicht mitigatie

Uit onderstaande uitspraken van afgelopen jaren zijn de volgende thema's gehaald:

- vormen van mitigatie: naar tijd, ruimte en plaats (binnen en buiten Natura 2000) tegengaan van effecten, maar ook creëren van nieuw leefgebied / nieuw foerageergebied;
- koppeling aan project: enerzijds onlosmakelijkheid (daarin het onderscheid met compensatie), anderzijds als niet primaire inrichtingsmaatregel;
- effecten van mitigatie: eis van het zekerstellen van de effecten, bijvoorbeeld d.m.v. monitoring en direct ingrijpen;
- geen effecten verwacht, dan ook geen mitigerende maatregelen nodig;
- procedureel: effecten kunnen alleen meegenomen worden in een passende beoordeling.

Gasboringen Waddenzee: BB2499, Raad van State, 200606028/1, 28 augustus 2007

Vogelbescherming stelt dat de extra zandsuppleties ten onrechte worden voorgesteld als mitigerende maatregel. Deze staan volgens haar geheel los van de gaswinning en moeten om die reden worden aangemerkt als compenserende maatregel.

In de passende beoordeling worden randvoorwaarden gesteld die er toe moeten leiden dat mogelijk effect op habitattypen en soorten voorkomen. (voorafgaand aan boring extra suppletie, koppelen aan reguliere suppletie, locatiekeuzen en moment van suppletie, bijsturing op basis van daadwerkelijk op te treden effecten)

ABRvS: mitigerende maatregelen

- zijn gericht op het tegengaan/neutraliseren van de effecten op de natuurlijke kenmerken van een SBZ want "schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszone Noordzeekustzone kunnen worden uitgesloten, mits in de uitvoering met die kenmerken rekening wordt gehouden"
- zijn onlosmakelijk verbonden aan de activiteit en onderscheiden zich daarin van compenserende maatregelen want "De extra zandsuppleties zijn in dit verband een preventieve maatregel om de gevolgen te neutraliseren die zonder die extra suppleties voor de kustlijn van Ameland alsmede het Natura 2000-gebied Duinen Ameland zouden ontstaan. De suppleties zijn daarmee niet los te zien van het gaswinningsproject en dienen dan ook niet te worden aangemerkt als compenserende maatregel."

Kap- en bouwvergunning ten behoeve van de bouw van een dependance van de Calsschool te Bussum, 2 december 2007, BE9587, Rechtbank Amsterdam, AWB 07/1612 WRO, AWB 07/1653 WRO, AWB 07/1675 WRO en AWB 07/1756 WRO (uitvoerbaarheidstoets)

- mitigerende maatregelen kunnen zowel binnen als buiten een Natura 2000-gebied worden genomen;
- mitigerende maatregelen voorafgaand aan de werkzaamheden en niet in het broedseizoen;
- mitigerende maatregelen omvatten afschermingsmaatregelen (d.m.v. herplant) en licht t.b.v. bescherming vlieg- en jachtroute van vleermuizen.

Bestemmingsplan "De Zuiderklip" vastgesteld. In een aantal aaneengesloten polders worden vijf dijkopeningen aangelegd t.b.v. het laten ontstaan van een dynamisch zoetwatergetijdensysteem en waterbergingsruimte, Biesbosch. BD1090, Raad van State, 200604924/1, 7 mei 2007

- mitigerende maatregelen: eerst inrichting *nieuwe* leefgebieden en overplaatsing van dieren (modderkruipers) (N.B.: ABRvS gaat voorbij aan de vraag of 'nieuwe' wel in een mitigerende maatregel past);
- effecten van mitigerende maatregelen kunnen pas worden meegenomen in een passende beoordeling.

Appartementenhotel Nesbos, IJsselmeer, wijzigingsplan WRO, BD9967, Raad van State, 200706814/1, 13 augustus 2008

Effect betreft lichtuitstraling op kwalificerende vogelsoorten,

- mitigerende maatregelen in de vorm van de uitvoering van een lichtplan;
- effecten van mitigerende maatregelen kunnen pas worden meegenomen in een passende beoordeling.

Almere Poort, bestemmingsplan, effecten op IJmeer, BF0984, Raad van State , 200706997/1, 17 september 2008

- in passende beoordeling geen negatieve effecten verwacht, dus geen mitigerende maatregelen nodig;
- wel een algemene aanbeveling voor het creëren van een extra rustgebied maar dit moet niet als een mitigerende maatregel worden opgevat: “vervolgens wordt in de studie aangegeven dat de rustgebieden voor de Tafeleend en de Brilduiker *in het algemeen* in het IJmeer onder druk staan en wordt met het oog daarop voorgesteld elders een extra rustgebied te creëren dat niet toegankelijk is voor mensen. Deze voorgestelde maatregel is derhalve voor de beoordeling van de vraag of er als gevolg van dit plan significante effecten te verwachten zijn, niet meegenomen. Het college heeft zich dan ook terecht op het standpunt gesteld dat die maatregel enkel moet worden aangemerkt als een algemene aanbeveling voor het desbetreffende gebied.”

Waterfront Noord, bestemmingsplan, Hardewijk, Veluwerandmeren, BG1153, Raad van State, 200706044/1 en 200706194/1, 22 oktober 2008

- mitigerende maatregel: inpassingszone ten westen en noorden van het nieuwe bedrijventerrein (pal tegen Veluwerandmeren aan) dient als mitigerende maatregel te worden aangemerkt, want is bedoeld als afschermingsmaatregel in de richting van het Natura 2000-gebied en is zodoende niet, althans niet primair, te zien als inrichtingsmaatregel (van het bedrijventerrein).
- mitigerende maatregel: aanleg van natuurvriendelijke oevers
- bevestiging Zuiderklip: mitigerende maatregelen kunnen pas worden betrokken bij een passende beoordeling.

Polderwijk, Zeewolde, Bestemmingsplan Kustzone Polderwijk, 29 april 2009, 200800948/1

Opmerking vooraf over deze uitspraak: dit is een voorbeeld van natuurinclusief ontwerpen, m.a.w. hierbij is er geen sprake van mitigatie.

Voor het plan is geen passende beoordeling uitgevoerd omdat al in de planfase een aantal elementen is ingebracht dat zal leiden tot het opheffen van negatieve gevolgen. Dit is in het kader van een voortoets onderzocht.

- “Het plan voorziet in de aanleg van stranden en een eiland met de daarbij behorende recreatieve voorzieningen ten noordoosten van Zeewolde. Een gedeelte van het eiland is bedoeld voor natuurontwikkeling. Door appellant is aangevoerd dat er ten onrechte geen passende beoordeling is opgesteld.”
- “Het plangebied ligt geheel binnen de begrenzing van de SBZ. Niet in geschil is dat het plan de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in het aangewezen gebied kan verslechteren of een verstoring effect kan hebben op de soorten waarvoor dit gebied is aangewezen, zoals neergelegd in artikel 19j, eerste lid, van de Nbw 1998.”

ABRvS: “Het college en de raad hebben zich op het standpunt kunnen stellen dat het plan tevens een aantal gevolgen meebrengt die niet als negatief kunnen worden aangemerkt. Significante gevolgen kunnen uitgesloten worden geacht.”

Woonwijk IJburg, 2^e fase, BI4336, Rechtbank Amsterdam , AWB 09/1259 WRO, 7 mei 2009, en BJ7155, Voorzitter Raad van State , 200902644/2/R2, 31 augustus 2009, IJmeer

Mitigerende maatregelen:

- de realisatie van 132 hectare (*nieuwe*) mosselbanken binnen het plangebied (om aan voedselbehoefte t.b.v. kwalificerende soorten te kunnen blijven voldoen),
- het land maken binnen ringdijken met retourwaterlozingen via bezinkingsvelden,
- het treffen van inrichtingsmaatregelen aan de oevers van de eilanden,
- het situeren van stranden aan de westkant van het Middeneiland en deels naar de oostkant van het Middeneiland en het Strandeiland waarbij de afstand van het strand op het Strandeiland 250 meter bedraagt,
- het instellen van vaar- en aanlegverboden rond de eilanden van IJburg II, met uitzondering van de IJburgerbaai.

ABRvS: “Ook met de aanleg van de mosselbank mag rekening worden gehouden *indien deze al niet als onderdeel van het project moet worden beschouwd.*”

Verruiming Westerschelde, BJ4587, Voorzitter Raad van State , 200806565/3/R1, 200903364/2/R1, 200903365/2/R1, 200903367/2/R1 en 200903368/2/R1, 28 juli 2009

M.b.t. opgenomen aanvullende en mitigerende maatregelen: er moet voldoende zekerheid zijn over de effecten van de mitigerende maatregelen:

- enerzijds is er sprake van onzekerheden met betrekking tot de effecten van de verruiming van de vaargeul,
- anderzijds zijn er onzekerheden ten aanzien van de mogelijkheid om negatieve effecten te voorkomen door toepassing van de aangepaste stortstrategie en het systeem van flexibel storten;

“leidt tot het oordeel dat er niet met voldoende zekerheid de conclusie kon worden getrokken dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast.”

Elektriciteitscentrale RWE, Eemshaven, Waddenzee, BJ4098, Voorzitter Raad van State, 200900425/2/R2, 28 juli 2009

Mitigerende maatregelen om de geluidsbelasting van de werkzaamheden zoveel mogelijk te reduceren zoals:

- het toepassen van gedempt heien,
- het gebruik van zo stil mogelijk materieel,
- voor de buitendijkse werkzaamheden worden damwanden getrild,
- toepassing van de methode van schroefpalen,

Koppeling aan monitoringsvereiste: door middel van monitoring tijdens de werkzaamheden wordt vastgesteld of de getroffen mitigerende maatregelen afdoende zijn, waardoor de effecten achterwege blijven of verwaarloosbaar klein zijn. Indien uit de waarnemingen blijkt dat de effecten groter zijn dan verwacht kunnen maatregelen worden genomen.